

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIÒDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL·LUSTRAT Y LITERARI.

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.

NÚMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERÍA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 48.

LO CONGRÉS CATALANISTA.

No 'ns creyam pas nosaltres que mentres lo nostre dibuixant estava fent la darrera caricatura de la sèrie que avuy publicuem a la darrera plana, en lo teatro Espanyol del Passeig de Gràcia s'estés cumplint la profecia. Creyam efectivament que Catalunya havia de contemplar plorant las miserias excitadas pèl bull del Congrès catalanista; pero no imaginavam que haguès de succehir tant aviat. Posavam una mica de confiança en lo caràcter catalá: nos feyam l' ilusió de que 'ls catalans som pràctichs; pero 'ns hém convenut de que tenim l' alurador molt fluix, y de que 'ns escorrem sense que 'ns ne donguem compte.

Per amor á Catalunya no vull descriure l' escena d' aquell dimars. Dimars havia de ser!

Lo Congrès catalá es mort: no 'ns recordém de la seva última hora.

Pensém únicament ab la seva malaltia.

Aquesta era grave.

Tal vegada avants de que 'l públich la vejés, nosaltres l' hauriam senyalada; pero no se 'ns va cridar á consulta, y en aquests cassos lo periodista, lo mateix que 'l metje, allá hont no 'l demanan no hi vá.

La malaltia del Congrès era un càncer al cor: lo càncer del personalisme.

donarém probas.

Havia de neixe de un acort general: havia de anarse á buscar lo concurs dels grupos, associacions, representacions y fins individualitats literarias, científicas y artísticas. Aquestas havian de rebre l' idea y pendre l' iniciativa, acordar las bases, madurarlas y presentarlhas al públich robustidas ab lo caràcter, ab l' independència y ab la representació de tots.

Na procedirse aixís?

No: l' idea del Congrès, á pesar de que aquest Congrès era literari, artístich y científich, va concebirse per un periòdich polítich, va madurarse per un periòdich polítich, y las bases van sortir fetas de un periòdich polítich. Aquest periòdich estant digne com vostres vulgan; pero si alguna cosa representa dintre del catalanisme, no representa tot lo catalanisme. Havia, donchs, de accontentarse ab la gloria de haver tingut l' idea, y de deixar que tot lo catalanisme la dugués á cap.

Escriptors, artistes y homes científichs van abstenirse un gran número. ¿Perqué? Perque no podian acceptar dignament un fet consumat, ni una llei en la confecció de la qual no havian intervingut. En cambi l' entrada de las llistas de adhesions era tant ample, que la multitud s' hi ficava en tropell.

Noms desconeguts la major part quina representació tenian?

¿L' amor á Catalunya? No basta. L' amor á Catalunya 'l tenen tots los catalans, y á un acte de aquesta naturalesa no s' hi vá á estimar: s' hi vá á fer gala de coneixements, á exposar ideas, á controvertir principis. Cada hu del seu ofici. Los amants de Catalunya á ilustrarse sentint la controversia: los factors del renaixement catalá á esparriar la seva inteligencia. Aquestos á encendre la llum; los altres á admirarla.

L' origen era viciós: las conseqüencias havian de serho també.

No volém creure que l' iniciador del Congrès hagués obrat per l' ambició pueril de que 'l fessin president: pero no podém negar que alguns s' ho van arribar á creure. ¿Perqué?

Els tindrán los seus motius, quan en lo Saló de Cent van presentar una candidatura de oposició, y la van sostenir ab verdader empenyo.

Los iniciadors, en aquella ocasió, si haguessin sabut comprendre la grandesa de l' idea que entranya 'l Congrès, no havian de permetre aquella batalla personal. Acceptantla donavan forsa á aquella suposició de la ambició presidencial, que nosaltres no havém pogut creure may. Havian de retirar la seva candidatura. «Los humils serán exalats» diu la doctrina. Y en aquestes qüestions en que no hi juga la política y per lo tant no hi juga l' interés; en aquestes qüestions en que no s' tracta més que de la grandesa de Catalunya, l' abnegació y 'l desprendiment no rebaixan: al revés, enalteixen.

Aquestas consideracions no van ferse; y 's va donar la batalla. Las batallas son dolentas sempre: fins los que guanyan ploran. Lo mal ja estava fet.

Y hém de dir la veritat.

Va donarse la batalla en condicions especials: per una part lo cens, es á dir los que regonegudament pagan al catalanisme la contribució del seu talent: aquests van ser venuts.

Per altra part lo sufragi universal, es á dir: tothom qui va ser buscat: aquests van ser los vencedors.

Per una part escriptors, artistes, homes de ciencias joves entussiasas que havian entrat de bona fé en lo pensament, sense calcular, cegats tal vegada per un irreflexiu entusiasme, 'ls perills que havian de corre.

Y per altra part, deixant á un costat honrosas excepcions, personas que dintre del catalanisme no representan més que 'ls embalsats de ball d' any ó las comparsas de Carnestoltes ó personalitats més conegudas en determinat sentit, en las renvinas dels partits polítichs, qu' en lo camp de las ciencias, de las arts ó de las lletres.

Si al menos los vencedors haguessen tingut forsa per sostenir lo seu punt! Pero sense 'l concurs dels venuts quedavan aislats; havian alcanat la victoria del suicidi.

Llavors va sentirse alló de: ¿No havian de guanyar si ells repartian los titols que davan dret á votar? ¿No havian de guanyar si ells tenian las llistas?..

Quan se sent aixó, bona nit y bon' hora!

Y are no diré res de un tercer element, que sense haver fet may res enterament pèl catalanisme, inopinadament va presentar-se, mogut tal vegada per rivalitats personals ú odis polítichs, á fer lo qu' en catalá se 'n diu la *pota de la marrutxa*, es á dir: á esbullar la troca.

Aquest element tenia poch que fer, per quedar més ayros que 'ls altres: l' arbre estava corcat per dintre; y en aquests cassos ab una petita empena n' hi ha prou per tirar-lo á terra.

Y ja que no hém sapigut fer un article de broma, tal vegada perque l' assumpto es serio, acabém-lo tal com l' hém comensat.

Dintre de un renaixement literari, artístich y científich hi caben totes las tendencias, totes las aspiracions, tots los gustos, y es tant més cumplert com més variat siga. Un camp subjecte á un cultiu únich y artificial, no es may tant agradós á la vista com una selva verge, ahont la modesta flor creix al costat del arbre corpulent.

¿A qué donchs, fixar tendencias dintre del catalanisme?

Aquell que millor escriga tindrà més admiradors; aquell que millor pensi tindrà més adeptes.

Y desgraciat del home valent que no troba enemichs ab qui combatre. Llavors la forsa se l'hi afluixa, 's debilita y mor.

Lo que dihém de la forsa déu aplicarse á l'intel·ligencia. Desgraciada de la tendència que no troba una tendència contraria per obrirse camí!

P. DEL O.

DOSCENTS DUROS.

—Ja vés tenir un' hora ben tonta 'l dia que vés embolicarte ab semblant subjecte. Que vols que 't diga Enrich: la gent se coneix ab la cara, y jo del Sr. Rampinyá no me 'n hauria fiat. ¿Qué no véus que ab lo nom ja paga?

—Bèsi: quan l'hi has vist la qua dius qu'es bestia... Perqué no m' ho advertias avants?...

—Si 'm ballava per la punta de la llengua!... perqué 'l dia que vés entrar á casa ja no 'm va fer goig... pero á mi no m' agrada parlar sense fonament... Tú estavas empenyat en fiarli aquell treball, y després m' haurias sortit ab que jo no serveixo més que per esbullar la parroquia... Déu me 'n guart; pero aquella cara... y sobre tot aquell nom... ¡Sr. Rampinyá! ¿No sabs que vol dir Rampinyá?...

—¿Qui sab! Pauleta 'm vols creure á mi? Esperém uns quans dias... pots fer judicis temeraris...

—Vet' aquí lo que á tú 't pert sempre: la confiansa. —Donchs bè, no 'n parlem més. ¿Vols sostenir que no cobrarem los doscents duros?... Está bè 'ls destinarem á las partidas fallidas, y un altra vegada anirem més alerta.

—M' agrada! ¿Quin fetje que t'è 'l meu marit! ¡Ah! ¡que 'n durém poch de capellans al enterro! Está clar, com que 'ls apuros no son per tú sino per mi, que tinch de portar la casa.

Lo marit, fastidiat, y per no haver de renyir ab la seva costella, gira l'esquena sense tornarli respòsta. L' Enrich es d' aquells que creuen que per portar la pesada créu del matrimoni lo primer que 's necessita es molta paciència. Si la dona l' ataca 's dona per vensul.

*

Pero no havian passat encare cinch minuts d' aquesta escena, quan sona la campaneta de la porta. La criada corra á obrir y torna dihent:

—Hi ha un senyor que demana á D. Enrich.

—Pregúntali qui es.

Al tornar la criada respon:

—Es lo senyor Rampinyá.

La senyora murmura:

—Vaja, vindrá á pagarnos ab la moneda de sempre, ab excusas.

L' Enrich que ha tornat á reunir-se ab la seva dona, no fá mes que posarse l' indice al nas, dihent:—¡Xit!..

*

Lo Sr. Rampinyá passa á la sala de rebre. Lo marit s' hi dirigeix, y la esposa al darrera. Aquesta 's queda á la porta, per veure si 'l seu marit sabrá capejarlo.

—Servir-lo Sr. Rampinyá, diu aquest ab molta afectuositat al entrar á la sala.

La Pauleta per poch t'è un atach de nervis. Al veure que 'l seu espòs es tant calssas, diu de boca endintre:—¿Quin home! 'M fá perdre 'l tino!... Per compte de rebre'l com se debia, es á dir ab duresa, are se l' hi estova y se l' hi desfá com un bolado dintre de un vas d' aygua. ¡Y d' aixó 'n diuen homes!

Lo Sr. Rampinyá y l' Enrich anavan parlant, y la Pauleta seguia la conversa ab irresistible interés: de prompte senti una cosa que no podia explicársela. Aquell Sr. Rampinyá tant calumniat, venia á pagar lo pico de doscents duros, y era tant noble que no exigia recibo.

Llavors la Pauleta vá retirar-se de prop de la porta, per un costat contrariada, per altra costat alegre.

Qué volen ferhi; las donas son aixis.

*

¿Qué pensava la Pauleta?

Are que ja 'l Sr. Rampinyá se 'n ha anat, y que l' Enrich, després de despedir-lo, torna á reunir-se ab ella ab quaranta dobles de cinch duros á las mans, hermosas y brillants com quaranta sols, are sabrán lo que pensava la Pauleta.

¡Oh! No hi ha res més actiu que 'l cervell de una dona.

—Ja 'u véus! diu l' Enrich sacsejant las monedas.

—Porta aixó aquí, diu la Pauleta.

L' Enrich es un bon xicot y las hi entrega.

—Ja son bonas? Es que aquest Sr. Rampinyá... Vés, hasta 'm sembla impossible... Bueno, aném á fer parts. A ca'n Camps hi vist un corte de vestit preciós: cinquanta duros. La modista ha rebut un figurint molt elegant, cinquanta duros més: total cent duros.

—Donchs fém parts iguals: tórnem los cent que sobran.

—Espéram: al carrer de Fernando hi vist un sombrero molt mono, setze duros, total cent setze. A ca'n Freixa hi ha unas botas que semblan fetas per aquell vestit; déu duros: cent setze y déu, cent vint y sis. A

ca'n Segur hi hé vist un vano que es una ganga; no val més que catorze duros: catorze y cent vintisis, cent quaranta...

—Pero; ahont aném á parar?...

—No hi acabat encare... A ca'n Fiter tenen mantel·letas de blonda, que cinquanta, ó cinquanta cinch; no n' estich ben segura: pot ser ne valgan cinquanta vuit; pero de cinquanta vuit no passan...

—Es á dir, que 't quedas cent noranta vuit duros... ¿Y 'ls dos duros restants que 'n fas?

—Jo no soch ambiciosa: los dos duros restants son per tú.

—Y qué vols que 'n fassa de dos duros?

—Oh! ab dos duros... Te 'n vas al carrer de Quintana y 't compras un bastó...

L' Enrich vá quedar anonadat.

No vá dir:—«Si, tens rahó: compraré un bastó y te 'l romperé per las costellas», perqué era massa bon xicot.

—Pero no deyas fa poch, vá dirli, que tú 't cuydavas de la casa?...

—Si; pero á la casa la fá la dona... Y no deyas tú que ja 'u donavas per perdut y qu' eran una partida fallida... 'ls doscents duros del Sr. Rampinyá? Donchs figúrat que tú l' has perduda... y que jo l' hi trobada.

Ja 'u veuen: las donas sempre tenen rahó y sempre guanyan, sobre tot quan troban un home débil que las estima.

A. DEL F.

UN COP D' ULL ALS TEATROS.

La temporada d' istiu agonitza entre la fredor de la atmosfera y del públich. Deixant á part las funcions del diumenje á la tarde, tenim que á las nits encare 's defensen lo Bon Retiro y 'l Circo Equestre.

Al Bon Retiro han representat la sarsuela *Sueños de oro*, somnis dels quals participan tots los empresarios; pero que desgraciadament no sempre poden realisarlos.

Al Circo la pantomina *Los bandidos de las montañas de Calabria* ab acompañament de música, de descargas, de caballs, de carruatjes y fins de un bull-dock que 's baralla ab un lladre, es un quadro que no t'è l' elegancia, ni la riquesa de la *Festa de Pekin*; pero que entreté y fins entusiasma al públich de la tarde.

A Novedats s' hi ha traslladat una companyia de sarsuela.

Respecte als teatros d' iver, la senmana passada ja vaig parlarlos de la novetat de Romea, y fora de Romea, per are, no hi há més que 'l Teatro Principal, y allá la varietat de las representacions me privan de fer una ressenya detallada.

Durant la senmana, es á dir: de dimecres á dimecres s' han posat *Andreina* de Sardou, comedia senzilla y plena de naturalitat.

Cecilia, drama de Cossa, escrit ab gran elevació y ab molta poesia; pero inintel·ligible per la major part del públich.

Ferreol, comedia de Sardou, ben interessant per cert, encare que algun tant falsa.

La Dama de las Camelias, y d' aquesta no 'n diré res perqué tothom la coneix sino que la Marini y en Ceresa hi están sublimes.

Due dame de Ferrari, que es una de las obras més ben estructuradas del conegut autor italiá.

Per Vendetta y otras pessas á benefici del graciós Zoppeti.

Y el figlio de Giboya, interessant y romántic com todas las obras d' Emilio Augier.

Parlar del desempenyo de aquestas produccions seria repetir lo que sab tothom. La companyia italiana cada dia més ben acullida pel públich va caminant de triunfo en triunfo; y la Marina brilla com lo sol de aquesta companyia. Es una gran actriu que difundeix lo calor y la llum del geni.

Tal vegada en lo número próxim y ab motiu del seu benefici 'ns ocuparem extensament del seu marit.

N. N. N.

LA MONEDA DE L' HISTORIA.

ANÉCDOTAS DE HOMES CÉLEBRES.

Are que acaba de morir Offenback, l' autor de la música de tantas óperas bufas, no será mal recordar una frase que vá pronunciarse, durant la guerra franch-prusiana quant los francesos anavan de capa cayguda.

Es de advertir que l' autor de la *Gran Duquesa* era alemany. Havia nascut á Colonia.

«Offenback, vá dir un francés, es una especie de hulano que ab molts anys d' anticipació vá enviarnos Alemania, perqué ab la seva musica excités lo nostre sensualisme, 'ns remollis, y 'ns tornessim menos capassos de defensarnos.»

No obstant, després de la guerra, Offenback vá con-

tinuar fent las delicias del públich de Paris y de Fransa... y fins dels mateixos prussians.

*

Un escriptor francés, Jaume Noriac, sortia del teatro de la Gaité de veure l' ópera *Jeanne d' Arc*, la qual havia sigut montada ab verdadera ostentació, baix la direcció de Offenback.

«Aquest dimoni de Offenback, deya, no mira prim: allá demana or y seda y luxo. Jo fins crech que la foguera ab que creman á Joana d' Arc, l' ha feta formar ab caoba envernissada!»

Una anécdota que pinta una época: Victor Rodde, en temps de Lluís Felip era director del periódich que ab lo titol de *Le bon sens*, se publicava á Paris. Era un temps en que la policia no permetia la venta pública de diaris per carrers y plassas. Victor Rodde, vá posarse una brusa, vá escabellarse y agafant un plech de periódichs vá sortir á vendre 'ls pels carrers més céntrichs de la gran capital. La gent aplaudia aquest rasgo de valor, quan tot de un plegat vá sortir una trentena de polissons y á garrotadas van disoldre 'l grupo. Alló era la partida de la porra.

Pochs dias després, en un tribunal hi compareixia un fulano que havia donat una garrotada á un acreedor que l' hi presentava un compte.

—Senyors, vá dir per defensarse: jo soch de la policia, estich autorisat per usar lo garrot; y 'm sembla á mi, que quan lo rey no 'm necessita, bè puch treballar una mica pel meu compte.

F. NAT.

À LA MEVA SORT.

¿Qu' es de plánye un pobre mestre!

¡Oh sort! ¡oh malvada sort!

¿perqué axis contra mi 't giras?

¿perqué desplegas tas iras

en mí, deixantme mitj mort?

¿Perqué no 'm tens compassió

si de prim semblo una canya?

¿No véus que 'l govern d' Espanya

no vol dar-me protecció?

¿No véus que tant sols se cuida

de protegi á certa gent,

y á mí tant tranquilament

me deixa ab la panxa vuida?

Jo prou d' exclamar m' afarto,

mes ell ab la seva astucia,

com si l' diguessis Lluçia

may me dona ni un sol quarto.

Ja sols miserias me restan:

si emmanllevo á los amichs,

tots me contan mil fatichs

y que no poden contestan.

Jo crech que á ma pobre gola

fins trenyinas s' hi farán:

quan temps que estich esperant

pogué escurá una cassola.

A voltas fins tinch quimera

sentint l' olor del menjar,

puig me tinch d' aconhortar

pensant sols: *quien lo tuviere*.

Per ser ma vida més trista,

y encare que mal m' escayga,

per ví tinch de beure aiga,

(*que diu que aclareix la vista*)

Lo meu vestit si 's contempla

fins ganas de riurer (á,

puig vos juro que no hi há

tantas llántias en un temple.

Los noys que jo hi ensenyat

tots diuen ab molt bon estre,

que son deixebles d' un mestre

que Déu l' haja perdonat.

Pensar que só un protectó

de la ensenyansa, y m' apar

que en lloch de pogué ensenyar,

m' hauré de fe ensenyar jo.

¡Tant sols per tú, ingrata sort!

¡per tú passo aquests tropells!

¿perqué no vés contra aquells

que 'm roban lo dols conhort?

Si tú volguessis sort méva,

jo no hauria d' está aixis,

tú 'm podrias fer felis

dantme un xich de ditxa téva.

Fésho, y jo t' ho agrahiré;

fésme un favor que 't demano,

y si es qu' en vá no m' afano

sempre en tot t' alabaré.

Fés que avuy sortint del llit,

aixis que siga al carrer,

trobi un bitlet tot enter

de la rifa de Madrid.

Mes, per dar-me ditxa entera,

fés (com sembla que ja ho veig),

que quan fassin lo sorteig

tregui jo la sort primera.

Si 'm prestas aquest servici

demostrante bona així,

créu, no t' quixarás de mí

ja t' pagaré 'l sacrifici.

Si acás després per etzart

d' un tip moris al moment

podrá d' al menos la gent

que sent mestre he mort ben fart.

MARTÍ REVOLTÓS.

LO CONGRÉS CATALANISTA.—Fantasias y realitats.

A L' ENTRADA:—¡Alto! Vamos á veure si es catala. Fassa 'l favor de dir: «Setze jutjes menjan fetje de un penjat.»

AVANTS DE L' ELECCIÓ:—¡Aquesta es la bonal la candidatura *no separatista*.
—Donchs perque 'u entengui: si aquesta triunfa jo m separo.

DURANT L' ELECCIÓ:—Y un servidor que no vota?
—¿Cóm se diu?
Jaume Pilota.
—¡Pitota!... ¡Quina trifulgal!
Per mi voti tant com vulga.

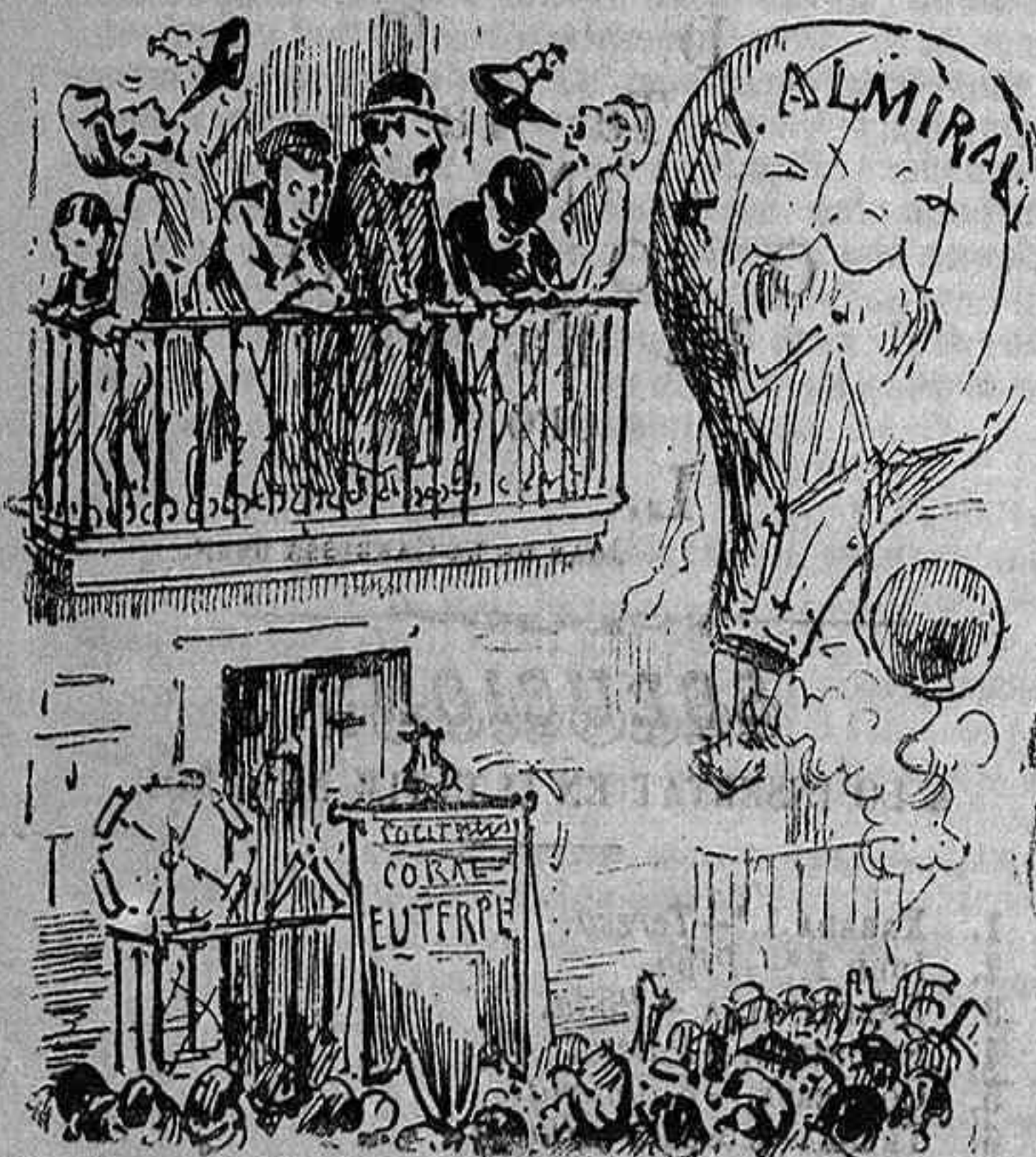
LO PARTIT VENCEDOR: Malgrat 4e esforços del enemich, han vingut las maynades populars, y hem guanyat... ¡Visca 'l nostre *almirall!*

LO PARTIT VENSUT: Qui ha vingut son las maynades de la Nova Mercé, los trompets y fins les indomables legions dels *sagarretes!*...

ENTRE DOS CAMPEONS: Ay, ay! Francament jo m creya cosa de llors y de llurs.
—Donchs s'equivoca: era cosa de qui juga no dorm.

AL CARRER DE LA PRINCESA:

Com á prova de alegria aquest se gastan la plata fent pa y trago y serenata.
¡Sant Jordi y santa Maria!

AL CAFÉ DE PELAYO:

Béhen d' orxata uns quans gots perque ja la sanch los pica. Seguinlos: d' aquí una mica ja veuréu quins esquellos!

LA SESSIÓ DEL DIMARS:

No parteix pas l' escut de Catalunya Castella, com ells deyan.
Qui 'l parteix ja 'u veyéu: son ells mateixos ab las sévas miserias